

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 5/2002 vp

Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä helmikuuta 2002 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta (HE 246/2001 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä seuraavat aloitteet:

- lakialoitteen maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta (LA 51/2001 vp — Jukka Vihriälä /kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 5 päivänä kesäkuuta 2001,
- toimenpideoitteen maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmän jatkamisesta (TPA 80/2001 vp — Jukka Vihriälä /kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 11 päivänä toukokuuta 2001,
- toimenpideoitteen maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmän jatkamisesta ja kehittämisestä (TPA 139/2001 vp — Lauri Oinonen

/kesk), joka on lähetetty valiokuntaan 18 päivänä kesäkuuta 2001.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- yksikön johtaja Carl-Gustav Mikander ja vanhempi hallitussihteeri Katriina Pessa, maa- ja metsätalousministeriö
- budjettineuvos Kati Suihkonen, valtiovarainministeriö
- puheenjohtaja Pekka Aikio, saamelaiskäräjät
- johtokunnan jäsen Sirpa Lintunen ja johtaja Kaarina Knuuti, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- puheenjohtaja Holger Falck, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund
- johtaja Pentti Saarimäki ja apulaisjohtaja Päivi Huotari, Maatalousyrittäjien eläkelaitos MELA.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- Paliskuntain yhdistys
- Maatalousyrittäjien eläkelaitos MELA

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan maatalousyrittäjien luopumistuesta annettua lakia muutettavaksi siten, että luopumistukijärjestelmän voimassaoloaikaa jatkettaisiin vuosille 2003—2006.

Esityksessä ehdotetaan maatalouden harjoittamisesta luopuvien viljelijöiden luopumistuen saamisen alaikärajaa nostettavaksi vuoden 2005 alusta 55 vuodesta 57 vuoteen. Vuonna 1949 ja sitä ennen syntyneet säilyttäisivät edelleen oi-

keuden luopumistukeen 55 vuotta täytettyään. Vuoden 2005 alusta viljelijöiden luopumismahdollisuuksia lisättäisiin siten, että peltoa voitaisiin luovuttaa lisäalueeksi omistusoikeuden luovutuksen sijasta myös pitkäaikaisella vuokrasopimuksella. Porotalouden harjoittajia koskevat luopumistuen saamisen edellytykset säilyisivät kaikilta osin nykyisinä.

Samalla lakiin ehdotetaan tehtäväksi luopumistuen määräytymistä koskeva muutos, joka johtuu kansaneläkelain muuttamisesta, sekä muutos luovutuksensaajan sitoumuksen täyttämistä koskeviin säännöksiin. Ehdotuksen mukaan se, jolle on luovutettu lisämaata, voisi luovuttaa tilansa lisämaineen ja siirtää lisämaata koskevan sitoumuksen velvoitteet sukupolvenvaihdoksessa tilanpidon jatkajalle kesken sitoumuskauden ilman pääoma-arvoseuraamuksia. Vastaava muutos koskisi myös porotalouden harjoittajia.

Esityksessä ehdotetaan myös, että eräät asetukseen sisältyvät säännökset otettaisiin lakiin perustuslain vaatimusten mukaisesti. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi valtuutussäännös eräistä yhteisön lainsäädännön mukaisista tehtävistä sopimiseksi.

Luopumistukijärjestelmän jatkamisesta vuosille 2003—2006 aiheutuvat kustannukset rahoitettaisiin kokonaan kansallisin varoin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana. Kansaneläkelain muuttamisesta johtuva muutos sekä lainkohdat, jotka koskevat valtuutusta sopia yhteisön lainsäädännön mukaisista tehtävistä, ovat kuitenkin tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun laki on hyväksytty ja vahvistettu.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 51/2001 vp ehdotetaan, että luopumistukijärjestelmän voimassaoloaikaa jatkettaisiin vuosille 2003—2006 ja että järjestelmään sisällytetään myös vuokrausmahdollisuus.

Toimenpidealoitteet

Toimenpidealoitteessa TPA 80/2001 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmän jatkamiseksi ja myös vuokraus- ja viljelemättömyysvaihtoehdon ottamiseksi lakiin.

Toimenpidealoitteessa TPA 139/2001 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmän jatkamiseksi vuodesta 2003 alkaen laajennettuna siten, että myös vuokraus- ja viljelemättömyysvaihtoehdot otetaan lakiin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista käy ilmi, että luopumistukijärjestelmällä on pyritty parantamaan maatalouden rakennetta kasvattamalla tilakokoa ja nuorentamalla maatalouden harjoittajien keski-ikää. Luopumistukijärjestelmän piiriin tulleilla tiloilla peltoala tilaa kohden onkin sukupolvenvaihdoksissa kasvanut keskimääräisestä 27 hehtaarista 35 hehtaariin sen vuoksi, että jatkaja on laajentanut tilaa. Lisämaaluvuoksissa vastaanottavan tilan keskimääräinen peltoala on lisämaan hankinnassa noussut 48 hehtaarista 60 hehtaariin. Myös porotaloudessa yrityskoko on selkeästi kasvanut niissä lu-

kumääräisesti vähäisissä tapauksissa, jotka ovat tulleet luopumistukijärjestelmän piiriin. Valiokunta korostaa erityisesti sitä, että luopumistukijärjestelmän tulee turvata niin maatalous- kuin porotalouselinkeinonkin jatkuvuus.

Esityksen perusteluissa on myös todettu, että luopumistukijärjestelmän piiriin tulleilla tiloilla tilanpito on siirtynyt selvästi aikaisempaa nuoremalle ikäluokalle. Kun luopujien keskimääräinen ikä vuonna 2000 oli 57,6 vuotta, sukupolvenvaihdosjatkajien keski-ikä oli 29,5 vuotta ja lisämaata hankkineidenkin keski-ikä 39,2 vuotta. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että tästä huolimatta kaikkien maataloutta

harjoittavien aktiivi-ikäisten maatalousyrittäjien keski-ikä vuosina 1995—2000 on noussut noin vuodella (45,4 vuodesta 46,7 vuoteen).

Esityksen perusteluissa on lisäksi tuotu esiin, että luopumisten jakaantuminen eri luopumistapojen kesken on merkittävästi muuttunut luopumistukijärjestelmän toisella soveltamisjaksolla ensimmäiseen verrattuna. Luopuminen painottuu nykyisin selkeästi sukupolvenvaihdoksiin, kun kaikkiaan 75 prosenttia luopuvista tiloista siirtyy sukupolvenvaihdoksella jatkajalle. Lisämaan luovutusten määrä on merkittävästi vähentynyt. Keskeisin syy muutokseen on ollut luopumistapojen rajoittaminen vain omistusoikeuden luovutuksiin. Eduskunta edellyttikin hyväksyessään luopumistukijärjestelmän jatkamista vuosille 2000—2002 tarkoittavan lain, että vuokrauksen poisjäännin vaikutuksia seurataan. Vuokrausvaihtoehdon poisjäänti on vaikuttanut ennen kaikkea keskikokoista pienemmillä karjatiloiilla ratkaisuun siten, että luopumista on lykätty ja toimintaa jatkettu. Esityksen perusteluissa onkin todettu, että ikääntyvillä viljelijöillä olisi enemmän halukkuutta peltojen vuokraamiseen kuin myyntiin naapuriviljelijöille, mikä vaikuttaa lisämaan luovutusten määrään. Lisämaan luovutusten kautta tapahtuva tilakokokehitys on siten luopumistukijärjestelmässä merkittävästi hidastunut, kun luovutus on voinut tapahtua vain omistusoikeuden luovutuksen kautta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmää jatkettavaksi vuosille 2003—2006. Esityksen perustelujen mukaan lain voimaantulosäännöksen nojalla luopumistuen saamisen alaikäraja säilyisi nykyisenä vuosina 2003 ja 2004. Myös muilta osin luopumistukijärjestelmään pääsyn edellytykset ehdotetaan säilytettäväksi nykyisellään kahden ensimmäisen vuoden aikana tapahtuvissa luopumisissa. Vuosina 2005 ja 2006 tapahtuvissa luopumisissa luopumistuen saamisen alaikäraja nousisi kuitenkin viljelijöillä nykyisestä 55 vuodesta 57 vuoteen. Lisäksi lisämaan luovutus voisi tuolloin tapahtua omistusoikeuden luovutuksen sijasta myös pitkäaikaisella vuokrasopimuksella.

Esityksen mukaan porotalouden harjoittajia koskevat luopumistuen saamisen edellytykset säilyisivät nykyisinä koko soveltamisjakson ajan eli vuosina 2003—2006. Luopumistukilainsäädäntö onkin tullut koskemaan porotalouden harjoittajia vasta vuodesta 2000.

Valiokunta toteaa, että sukupolvenvaihdosten jatkumisen turvaaminen on olennaisen tärkeää niin maatalouselinkeinon rakennekehityksen kuin sen jatkuvuudenkin turvaamisen kannalta. Luopumisikärajan nostaminen sukupolvenvaihdosluovutuksissa vaikuttaisi sukupolvenvaihdoksiin kielteisesti. Jo parin vuoden viive tilanpidon aloittamisessa saattaa vaikuttaa siten, että suunniteltu jatkaja ehtii siirtyä muuhun ammattiin eikä ota lainkaan tilaa haltuunsa. Valiokunta katsookin, että luopumisikärajat tulee eriyttää sen mukaan, tapahtuuko luopuminen maatalouden harjoittamisesta luovuttamalla maatila jatkajalle sukupolvenvaihdoksella vai luovutetaanko tai vuokrataanko pellot lisäalueiksi. Valiokunta pitää erityisen tärkeänä, että sukupolvenvaihdoksissa luopujan ikäraja ei nouse olennaisesti nykyisestä 55 vuodesta. Sen sijaan lisäalueluovutuksissa tai vuokrauksissa ikärajaongelma on tältä osin vähäisempi. Lisäksi ehdotettavat muutokset tulee valtiontaloudellisista syistä toteuttaa kustannusneutraalisti. Näillä perusteilla valiokunta tulee jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa ehdottamaan muutoksia lakiehdotukseen luopumisikärajojen osalta.

Valiokunta tuo myös esiin, että huomattava osa voimassa olevaan tukijärjestelmään kohdistuneesta arvostelusta on koskenut vuokrausmahdollisuuden poistumista vuoden 2000 alusta. Hallituksen esitys toisi vuokrausmahdollisuuden vain kahdeksi vuodeksi siten, että se koskisi kaikkia luopumisiän saavuttaneita. Todennäköistä kuitenkin on, että vuokrausta joka tapauksessa käyttäisivät iäkkäimmät viljelijät, jotka siirtäisivät luopumisen vuoteen 2005. Valiokunta katsookin, että maatalouden rakennekehityksen kannalta on kuitenkin parempi, että jatkavat tilat voivat vuokrata luopujilta lisäpeltoa mahdollisimman pian. Voitaneenkin arvioida, että nostamalla lisäaluevuokrauksissa luopujien ikä-

rajaa, mutta mahdollistamalla aikaisempi vuokrauksen käyttö turvataan tasapainoisempi rakennekehitys kuin lyhyellä kaikkia koskevalla vuokrausmahdollisuudella. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa jäljempänä, että alaikäraja olisi 60 vuotta ja yläikäraja 65 vuotta, jos luopumisen tapahtuu maatilana peltomaan vuokrauksella lisämaaksi vuosina 2004—2006. Vaikka vuokraus ei olisi ehdotettavan muutoksenkaan mukaan mahdollista vielä vuonna 2003, se olisi kuitenkin luopumistapana mahdollinen kolmen vuoden ajan.

Voimassa olevan lain mukaan (7 §:n 1 momentti) luopumistuen myöntämisen edellytyksenä on, että luopuja lopettaa kaupallisen maatalouden harjoittamisen mukaan lukien metsätalouden hankintatyöt. Lisäksi hänen tulee lopettaa myös muut ansiotyöt tai vähentää niitä siten, että niistä saatavat ansiotulot jäävät pienemmiksi kuin työntekijäin eläkelain (395/1961) 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun työeläkevaakuutusvelvollisuuden alaisen työtulon vähimmäismäärä kaksinkertaisena, mikä tämän hetken indeksitasossa on 438 euroa kuussa. Myös tähän liittyen valiokunta tulee jäljempänä ehdottamaan muutoksia lakiehdotukseen luottamustoi- mien samoin kuin metsien hoitoa ja käyttöä edis- tävien töiden osalta.

Valiokunta tuo yleisenä huomiona esiin, että erilaisiin eläke- ym. etuisuuksiin liittyvät ansiotulorajat ovat nykyisellään alhaiset, mikä muun ohella rajoittaa toimimista esimerkiksi tilapäisenä maatalouslomittajana nykyisessä tilanteessa, jossa maatalouslomittajien tarvetta ei kaikilta osin pystytä tyydyttämään. Valiokunta edellyttääkin, että eri etuisuuksiin liittyvät ansiotulorajat selvitetään niiden määrien tarkistamiseksi (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä edellä esitetyin huomautuksin ja jäljempänä ehdotettavin muutoksin.

Koska valiokunta ehdottaa edellä kosketeltujen muutosten tekemistä hallituksen esityksen

pohjalta, valiokunta ehdottaa eduskunta-aloitteiden hylkäämistä.

Yksityiskohtaiset perustelut

5 §. Hallituksen esityksessä pääsääntö, jonka mukaan luopujan iän tulee olla vähintään 57 vuotta, on sisällytetty pykälän 1 momenttiin. Koska valiokunta ehdottaa edellä todetun mukaisesti luopujien ikärajojen eriyttämistä luopumismuotojen mukaan eri vuosille olennaisesti eri tavalla kuin hallituksen esityksessä, valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena lain selkeyden vuoksi, että ikärajoista säädettäisiin jo tuki- ehtoja koskevissa pykälissä. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttiin sisällytettäväksi kaikki ne eri ikärajat, joiden perusteella ratkaistaan käytettävissä olevat eri luopumis- vaihtoehdot.

Edellä yleisperusteluissa esitetyillä perusteilla valiokunta ehdottaa, että luopujien ikärajat ja luopumistavat porrastetaan siten, että sukupolvenvaihdosluovutuksissa ikäraja säilyisi ensimmäisinä vuosina eli 2003 ja 2004 nykyisenä 55 vuotena ja nousisi 56 vuoteen vuodesta 2005 (1 mom. 1 kohta). 1 momentin 2 kohdaksi valiokunta ehdottaa otettavaksi porojen luovutusta koskevan säännöksen, joka asiasisällöltään on hallituksen esityksen mukainen. Lisämaaluopumissa valiokunta ehdottaa sen sijaan, että luopumisikä olisi heti vuodesta 2003 alkaen 57 vuotta, jos lisämaiden omistusoikeus luovutettaisiin (1 mom. 3 kohta). Jos taas luopuminen toteutettaisiin vuokraamalla pellot lisäalueeksi, valiokunta ehdottaa edellytykseksi, että luopuja on luopumisen tapahtuessa täyttänyt 60 vuotta, mutta ei 65 vuotta. Vuokraus olisi mahdollista vuosina 2004—2006.

Valiokunta toteaa, että voimassa olevassa järjestelmässä aviopuolisot voivat luopua maatalouden harjoittamisesta silloinkin, kun vasta toinen puolisoista on täyttänyt 55 vuotta, jos nuorempi puolisoista on kuitenkin täyttänyt vähintään 50 vuotta. Luopumistukea nuoremmalle maksetaan kuitenkin vasta 55 vuoden iän täyttämisestä alkaen. Valiokunta katsoo, että vastaava mahdollisuus ns. uinuvaan luopumistukeen tuli-

si lisätä myös sellaiselle leskelle, joka on vähintään 50-vuotias ja täyttää tuen myöntämisen edellytykset (2 ja 3 mom.). Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, etteivät myöskään sisarukset, jotka harjoittavat maataloutta yhtymänä, voi nykyisin luopua maatalouden harjoittamisesta, ennen kuin kumpikin heistä on täyttänyt 55 vuotta. Valiokunta ehdottaakin, että mahdollisuus ns. uinuvaan luopumistukeen ulotetaan myös tähän kohderyhmään (4 mom.). Maatalouden harjoittamisesta voisi tällöin luopua samalla tavalla kuin puoliso eli 5 vuotta ennen yleisen luopumista koskevan ikärajan täyttymistä. Kosketelluissa tapauksissa luopumistukea ei kuitenkaan maksettaisi ennen ikää koskevan 1 momentissa säädetyn edellytyksen täyttymistä (5 mom.).

7 § (*Uusi*). Pykälän voimassa olevan 2 momentin säännöksen mukaan aviopuoliso, jolle myönnetään uinuva luopumistuki, voi jatkaa ansiotyötään siihen asti, kunnes täyttää luopumisiän, minkä jälkeen kyseiset työt tulee lopettaa tai vähentää niitä vastaavalla tavalla kuin luopujakin. Valiokunta katsoo, että leskellä tai nuoremmalla sisaruksista, joka tulisi saamaan uinuvan luopumistuen, tulisi olla samanlainen mahdollisuus jatkaa ansiotyötä luopumisen tapahduttua siihen asti, kunnes hän saavuttaa sen luopumisiän, joka koskee kysymyksessä olevalla tilalla toteutettua luopumista. Tämän johdosta valiokunta ehdottaa, että säännökseen lisätään viittaus myös 5 §:n 3 ja 4 momenttiin.

Valiokunta toteaa, että vaikka ikääntynyt viljelijä haluaakin luopua maatalouden harjoittamisesta, saattaa hän kuitenkin olla valmis jatkaa toimikautensa loppuun niissä luottamustoimissa, joihin hänet on valittu. Joissakin tapauksissa maatilán sukupolvenvaihdos on viivästynyt sen johdosta, että luottamustehtäviin valitun viljelijän luottamustoimista saama palkkio estää luopumistuen saamisen, koska toimia ei ole tarkoitus lopettaa kesken toimikauden ja niistä saatu palkkio on ylittänyt edellä tarkoitettua enimmäisansiorajan. Tällaisia toimia ovat olleet erityisesti kunnalliset luottamustehtävät sekä toimet maataloustuotteita jalostavien yhtei-

söjen hallintoelimissä. Myös valtiollisista luottamustoimista saadut palkkiot voivat ylittää enimmäisrajan. Toisaalta luottamustoimiin valitaan yleensä vaaleilla tai jokin eturyhmä valitsee jäsenistään edustajan erilaisiin hallintoelmiin. Luopumistilanteissa valittu joutuu oman elinkeinotoimintansa lopettamisen lisäksi luopumaan myös luottamustoimista, minkä moni viljelijä saattaa kokea ristiriitaisena tilanteena niiden odotusten johdosta, joiden vuoksi valitsijat ovat hänet aikanaan tehtävään valinneet. Kuitenkin sukupolvenvaihdos on saattanut tulla tilalla ajankohtaiseksi muista kuin viljelijästä itsestään johtuvista syistä, kuten luovutuksensaajan opintojen tai työsuhteen päättymisen vuoksi.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta katsoo, että luopujalla tulisi olla mahdollisuus jatkaa luottamustoimiaan niin, että luopumistukea kuitenkin alettaisiin maksaa vasta sen jälkeen, kun luottamustoimet ovat päättyneet tai ne ovat vähentyneet siten, että niistä saadut palkkiot yhdessä muiden mahdollisten ansiotulojen kanssa eivät ylitä enää ansiotulojen enimmäismäärää. Valiokunta ehdottaakin luottamustoimia koskevien poikkeussäännösten lisäämistä uudeksi 3 momentiksi pykälään. Luottamustoimella tarkoitettaisiin toimimista laissa (328/1947) tarkoitetun palkkion saajana, valtion muussa luottamustoimessa, kuntalain (365/1995) 32 §:ssä tarkoitetussa luottamustoimessa tai työntekijäin eläkelain 1 b §:ssä tarkoitetussa luottamustoimessa. Valtion luottamustoimella tarkoitettaisiin lähinnä valtiollisilla tai alueellisilla vaaleilla valittuja luottamushenkilöitä kuten Ahvenanmaan maakuntapäivien edustajia. Kuntalain 32 §:ssä tarkoitettuja luottamustoimia ovat valtuutetut ja varavaltuutetut, kunnan toimielimiin valitut jäsenet, kunnan kuntayhtymän toimielimiin valitsevat jäsenet sekä muut kunnan luottamustoimiin valitut henkilöt kunnan viranhaltijoita ja työntekijöitä lukuun ottamatta. Yksityisten organisaatioiden luottamustoimien osalta viitattaisiin työntekijäin eläkelain 1 b §:ään, jossa säädetään mahdollisuudesta järjestää työeläke luottamushenkilölle. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan luottamustoimena pidetään tehtävää, johon henkilö on määrääjäksi tai toistai-

seksi valittu edustamaan tiettyä yhteisöä, henkilöpiiriä tai asiantuntemusta ja jossa tehtäväsään hän ei ole työ- tai virkasuhteessa eikä toimi yrittäjien eläkelaisissa (468/1969) tarkoitettuna yrittäjänä. Säännös ei rajoita luottamustoimen laajuutta eikä toimialaa, jolla organisaatio toimii. Käytännössä kuitenkin viljelijät, jotka muuten täyttävät luopumistuen saamisen edellytykset, eivät toimi merkittävässä määrin muiden kuin maatalouteen läheisesti liittyvien yritysten ja järjestöjen luottamuselimissä. Yleensä nämä tehtävät eivät edellytä kokopäiväistä toimintaa.

Voimassa olevan lain mukaan luopumistuen saamiseksi on lopetettava myös metsätalouden hankintatyöt. Vuosia 1995—1999 koskeneessa luopumistukijärjestelmässä luopujien tuli sitoutua lopettamaan kokonaan metsätaloustyöt itse työhön osallistuen omaan tai yhteiseen lukuun. Metsätaloustöitä koskevat kiellot ovat johtuneet maatalouden työeläkejärjestelmän rakenteesta. Eläketurva karttuu vakuutetun tilakohtaisen laskennallisen työtulon perusteella. Työtulon määrään taas vaikuttaa maatalouden lisäksi tilalla harjoitettu metsätalous. Maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) mukaiset eläkkeet taas lasketaan työtulosta. Samalla tavalla luopumistuen määrä lasketaan työtulon perusteella. Koska luopumistukea maksetaan työtuloa kartuttaneen toiminnan lopettamisesta, myös kaupalliseen metsätalouteen kuuluvat työt on lopetettava. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että luopumistukijärjestelmä sallii maatilan metsämaan jättämisen peltoja koskevien luopumistointenpiteiden ulkopuolelle. Sen vuoksi valiokunta pitää myös tarkoituksenmukaisena, että omistukseen jäävissä metsissä voi hyödyntää mahdollisuutta valtion tuella toteutettaviin metsänhoitotöihin. Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) 5 §:n mukaan voidaan rahoittaa metsien puuntuotannollisen kestävyys ja elinvoimaisuuden turvaamiseksi metsien hoitoa ja käyttöä edistäviä töitä. Rahoitettaviin töihin luetaan metsänuudistaminen ja nuoren metsän hoito, kulutus, energiapuun korjuu, metsänterveyslannoitus, kunnostusojitus ja metsätien tekeminen. Vaikka hankintatyökielto jäisi edelleen pääsääntönä voimaan, valiokunta

ehdottaa edellä esitetyn perusteella pykälään liittäväksi uuden 4 momentin, joka mahdollistaisi luopujalle edellä mainittujen töiden tekemisen.

10 §. Valiokunta ehdottaa 4 momenttiin tehtäväksi kielellisen tarkennuksen.

22 §. Pykälässä säädetään luopumistuen maksamisen alkamisajankohdasta. Koska luopujan iän osalta on edellä ehdotettu otettavaksi säännökset lain 5 §:n 1 momenttiin, on 1 momentin 1 kohdan viittaus tarpeen muuttaa viittaukseksi suoraan 5 §:n 1 momenttiin, mitä valiokunta ehdottaa. Lisäksi valiokunta ehdottaa momenttiin lisättäväksi uuden 7 kohdan, jossa säädettäisiin luottamustoimien lopettamisesta tai vähentämisestä tuen maksamisen aloittamisen edellytykseksi.

30 a §. Valiokunta ehdottaa 3 momenttiin tehtäväksi kielellisen tarkennuksen.

34 §. Asiantuntijakuulemisessa on käynyt ilmi, että esityksessä ehdotettu pykälän 2 momentti on perustuslain 124 §:n kannalta epäselvä ja puutteellinen. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa momentin säännösten täsmentämistä.

Valiokunta ehdottaa 3 momenttiin tehtäväksi kielellisen tarkennuksen.

Voimaantulosäännös. Hallituksen esityksen mukaan lain on tarkoitus 19 §:n 4 momenttia ja 34 §:n 2—4 momenttia lukuun ottamatta tulla voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana. Maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut Euroopan yhteisöjen komissiolle hallituksen esityksen mukaisen muutosehdotuksen käsiteltäväksi valtioneuvostokäsittelyksi. Komission toimivaltaan kuuluu tutkia, täyttääkö tukijärjestelmä Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87—89 artiklojen mukaiset edellytykset valtion tuen sallimiselle. Komissio antaa päätöksensä sen jälkeen, kun eduskunta on hyväksynyt lain. Tämän vuoksi valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen mukainen voimaantulosäännös saattaa synnyttää tilanteen, jossa lakia ei voitaisi panna lainkaan voimaan, jos ko-

missio hyväksyy järjestelmän pääosiltaan, mutta edellyttää joitakin kohtia muutettaviksi. Jotta laki voitaisiin tällaisessa tilanteessa panna voimaan hyväksytyiltä osin, valiokunta ehdottaa 1 momentissa nimenomaan todettavaksi, että laki voidaan panna asetuksella voimaan myös osittain.

Valiokunta toteaa, että voimaantulosäännöksen 2 momentin kaksi viimeistä virkettä käsittelevät hallituksen esityksessä samaa asiaa. Koska viimeinen virke on täsmällisempi ja kattaa myös edellisen virkkeen sisällön, valiokunta ehdottaa, että edellinen virke poistetaan momentista.

Esityksen voimaantulosäännöksen 3 momentissa lain soveltaminen on rajattu vuosina 2003—2006 tapahtuviin luopumisiin. Vuokrausta koskevien säännösten soveltaminen on lisäksi rajattu vuosina 2005 ja 2006 tapahtuviin luopumisiin. Momentin mukaan poikkeus soveltamisajasta koskee lakiehdotuksen 10 §:n 2 ja 4 momenttia, 13 §:n 2 momenttia ja 14 §:n 3 momenttia. Koska 10 §:n 4 momentti koskee asetuksen antovaltuutta, ei rajoitus ole tältä osin tarpeen, joten valiokunta ehdottaa sen poistamista. Kun valiokunta on edellä esittänyt peltojen lisämaavuokrauksen mahdollistamista luopumisissa vuosina 2004—2006, valiokunta ehdottaa, että momentissa säänneltyä soveltamisaikaa muutetaan vastaavasti.

Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen voimaantulosäännöksen rakennetta on eräiltä osin tarpeen parantaa muuttamalla momenttien järjestystä ja täsmentämällä, milloin kysymys on säädettävästä laista ja milloin voimassa olevasta laista. Toisaalta on tarpeen varautua myös siihen mahdollisuuteen, ettei lakia joitakin osin voida panna voimaan. Tämän vuoksi osa voimaantulosäännöksistä on tarkoituksenmukaista säätää omina momentteina silloinkin, kun ne asiasyhteytensä vuoksi ehkä voitaisiin säätää osana laajempaa momenttia. Uuteen 4 momenttiin valiokunta ehdottaa otettavaksi lainsäätännösten soveltamista koskevan pääsäännön ja 34 §:n 3 ja 4 momenttia koskevan erityissäännöksen.

Valiokunta pitää tarpeellisena, että voimaantulosäännöksellä sallitaan kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain 5 §:n mukaiset

metsätyöt myös jo aikaisemmin luopuneille. Siten kansallisesti rahoitettuja luopumistukia maksettaisiin tältä osin samoin ehdoin. Valiokunta ehdottaakin, että kyseiset metsätyöt olisivat luopujille sallittuja, jos luopuminen on tapahtunut aikaisintaan vuonna 2000. Siten metsätöitä ei sallittaisi kuitenkaan niissä luopumisissa, jotka maksetaan yhteisön osarahoittamina. Nämä tuet sisältyvät vuonna 1995 hyväksytyyn ohjelmaan, jota koskeva yhteisön lainsäädäntö on jo kumottu. Tässä kosketeltu säännös ehdotetaan sisällytettäväksi voimaantulosäännökseen erillisenä uutena 5 momenttina.

Kansaneläkelain lapsikorotusta koskeva muutos (1420/2001) tuli voimaan vuoden 2002 alussa, ja se vaikuttaa myös eläkkeisiin, joita on maksettu tai myönnetty ennen lain voimaantuloa. Luopumistukiin lapsikorotus vaikuttaa takautuvasti siten, että korotus maksetaan vuoden 2002 alun ja lain voimaantulon väliseltä ajalta takautuvasti. Valiokunta ehdottaa, että takautuvan maksun rajausta täsmennetään 6 momenttiin otettavalla säännöksellä.

Edellä ehdotettujen muutosten vuoksi hallituksen esityksen mukainen 4 momentti muuttuu 7 momentiksi.

Hallituksen esityksessä voimaantulosäännöksen 6 momenttiin on ehdotettu luopumiskärajien muuttumisen vuoksi suojasäännökset niitä luopujia varten, jotka ovat ikänsä puolesta aikaisemmin voimassa olleiden säännösten perusteella tulleet jo kerran oikeutetuiksi luopumistukeen, mutta eivät ole tuona aikana kuitenkaan luopumista vielä toteuttaneet esimerkiksi sopivan luovutuksensaajan puuttumisen takia. Omistusoikeuden luovutuksilla tapahtuvissa lisämaaluovutuksissa luopumiskärajaa ehdotetaan nostettavaksi vuodesta 2003 heti 57 vuoteen. Jotta niiden luopujien, jotka ovat jo vuonna 2002 täyttäneet voimassa olevan luopumistukijärjestelmän ikärajaedellytyksen eli 55 vuotta, luopumistukioikeuden saaminen ei myöhentyisi luopumiskärajan nousemisen takia, säädettäisiin erikseen, että omistusoikeuden luovutuksella tapahtuvissa lisämaaluopumisissa luopumiskäraja olisi 55 vuotta, mikäli luopuja on syntynyt vuonna 1947 tai sitä aikaisemmin. Valiokunta ehdottaa

momentin viimeksi mainitun vuosiluvun oikaisemista tämän mukaisesti. (8 mom.)

Edellä 8 momentin kohdalla esitettyyn viitaten valiokunta ehdottaa, että vastaavasti nuoremalla puolisollla tai yhtymän nuoremalla sisarusosakkaalla olisi edellä kosketelluissa luovutuksissa oikeus uinuvaan luopumistukeen 50 vuoden iässä siten, että luopumistukea ei kuitenkaan suoritettaisi heille ajalta ennen 55 vuoden iän täyttämistä. Lisäksi sukupolvenvaihdosluovutuksissa luopumisikärajaa on edellä ehdotettu nostettavaksi vuosina 2005—2006 tehtävissä luovutuksissa 56 vuoteen. Niitä luopujia silmällä pitäen, jotka ovat vuonna 2004 täyttäneet 55 vuotta ja tulleet siten jo tuolloin luopumistukeen oikeutetuiksi, valiokunta ehdottaa säädettäväksi, että luopujilla, jotka ovat syntyneet vuonna 1949 olisi oikeus luopumistukeen sukupolvenvaihdosluovutuksissa 55-vuotiaana. Tällöin iän puolesta jo saavutettu luopumistukioikeus säilyisi, vaikka sukupolvenvaihdos siirtyisi esimerkiksi jatkajasta johtuvista syistä vuoden 2005 puolelle. Luopujan ei siten tarvitsisi odottaa 56 vuoden iän täyttämistä vuonna 2005. Vastaavasti näitä luopujia nuorempien puolisoitten tai yhtymän nuorempien sisarusosakkaiden osal-

ta ikäraja uinuvaan luopumistukeen olisi 50 vuotta. (*Uusi 9 mom.*)

Valiokunta ehdottaa, että esityksessä ehdotettu 7 momentti poistetaan, koska valiokunta on edellä ehdottanut momenttiin sisältyvien säännösten ottamista voimaantulosäännöksen 4 momenttiin. Kun valiokunta on toisaalta edellä ehdottanut kolmen uuden momentin lisäämistä voimaantulosäännökseen siirtyä hallituksen esityksen mukainen 8 momentti 10 momentiksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset),

että lakialoite LA 51/2001 vp hylätään ja

että toimenpidealoitteet TPA 80/2001 vp ja TPA 139/2001 vp hylätään sekä

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan maatalousyrittäjien luopumistuesta 16 päivänä joulukuuta 1994 annetun lain (1293/1994) 1 §:n 1 momentin 2 kohta, 5 §, 7 §:n 2 momentti, 10 §:n 3 momentti, 14 §:n 2 momentti, 22 §:n 1 momentin 1 ja 6 kohta, 28 §, 29 §:n 2 momentti ja 34 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentin 2 kohta, 7 §:n 2 momentti, 10 §:n 3 momentti, 14 §:n 2 momentti, 22 §:n 1 momentin 1 ja 6 kohta, 28 § ja 34 §:n 2 momentti laissa 1326/1999, sekä

lisätään 7 §:ään, *sellaisena kuin se on* mainitussa laissa 1326/1999, *uusi* 3 ja 4 momentti, 10 §:ään, *sellaisena kuin se on* viimeksi mainitussa laissa (*poist.*), *uusi* 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti ja muutettu 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, 13 §:ään, *sellaisena kuin se on* viimeksi mainitussa laissa, *uusi* 2 ja 3 momentti, 14 §:ään, *sellaisena kuin se on* viimeksi mainitussa laissa, *uusi* 3 momentti, 19 §:ään, *sellaisena kuin se on* osaksi viimeksi mainitussa laissa ja laissa

1226/2000, uusi 4 momentti, 22 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1326/1999, uusi 7 kohta, lakiin uusi 30 a § sekä 34 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa (poist.), uusi 3 ja 4 momentti seuraavasti:

1 §
(Kuten HE)

5 §

Luopumistuen saamisen edellytyksenä on, että luopuja on luopumisen tapahtuessa täyttänyt (poist.):

1) 55 vuotta, mutta ei 65 vuotta, jos luopuminen tapahtuu maatilan peltomaan ja tuotantokennusten sukupolvenvaihdosluovutuksella vuosina 2003—2004, ja 56 vuotta, mutta ei 65 vuotta, jos vastaava luovutus tapahtuu vuosina 2005—2006, (Uusi 1 kohta)

2) 55 vuotta, mutta ei 65 vuotta, jos luopuminen tapahtuu porojen luovutuksella vuosina 2003—2006, (Uusi 2 kohta)

3) 57 vuotta, mutta ei 65 vuotta, jos luopuminen tapahtuu maatilan peltomaan omistusoikeuden luovutuksella lisämaaksi vuosina 2003—2006, (Uusi 3 kohta)

4) 60 vuotta, mutta ei 65 vuotta, jos luopuminen tapahtuu maatilan peltomaan vuokrauksella lisämaaksi vuosina 2004—2006. (Uusi 4 kohta)

Jos luopujina ovat aviopuolisot, joista vanhempi täyttää 1 momentissa säädetty edellytykset ja on muutoinkin luopumistukeen oikeutettu, nuoremmalla puolisollla on oikeus luopumistukeen, jos luopuminen tapahtuu aikaisintaan viisi vuotta ennen kuin hän täyttää ikää koskevan 1 momentissa säädetyn edellytyksen.

Jos luopujana on maatalousyrittäjän leski, hänellä on oikeus luopumistukeen, jos luopuminen tapahtuu aikaisintaan viisi vuotta ennen kuin hän täyttää ikää koskevan 1 momentissa säädetyn edellytyksen.

Jos luopujana on maatalousyrittäjä, joka on harjoittanut maataloutta yhtymän osakkaana yhdessä 1 momentissa säädetyn iän ja luopumistuen saamisen muut ehdot täyttävän vanhemman sisaruksensa kanssa, on yhtymän nuoremmalla osakkaalla oikeus luopumistukeen, jos luopuminen tapahtuu aikaisintaan viisi vuotta

ennen kuin hän täyttää ikää koskevan 1 momentissa säädetyn edellytyksen. (Uusi 4 mom.)

Luopumistukea ei kuitenkaan suoriteta 2—4 momentissa tarkoitetulle nuoremmalle puolisolle, leskelle tai yhtymän nuoremmalle osakkaalle ajalta ennen ikää koskevan 1 momentissa säädetyn edellytyksen täyttymistä. (Uusi 5 mom.)

7 § (Uusi)

Luopumistuen saamisen edellytyksenä on, että luopuja lopettaa myös muut kuin 1 momentissa tarkoitetut ansiotyöt tai että hänen ansiotulonsa näistä muista töistä voidaan arvioida kuu-kaudessa pienemmiksi kuin työntekijäin eläkelain (395/1961) 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu määrä kaksinkertaisena. Tällöin tulona ei kuitenkaan pidetä sosiaalihuoltolaissa (710/1982) tarkoitettua omaishoidon tukea eikä perhehoitajalaissa (312/1992) tarkoitettua palkkiota. Edellä 5 §:n 2, 3 tai 4 momentissa tarkoitettussa tapauksessa nuoremmen aviopuolison, lesken tai yhtymän nuoremmen osakkaan tulee lopettaa tai vähentää ansiotyötään viimeistään silloin, kun hän täyttää luopumistuen suorittamisen ikää koskevan edellytyksen.

Mitä 2 momentissa on säädetty muiden ansiotöiden lopettamisesta tai vähentämisestä luopumisen tapahduttua, ei kuitenkaan sovelleta luopujan luottamustoimessa tekemään työhön. Luottamustoimena pidetään tässä laissa toimimista laissa (328/1947) tarkoitettussa tehtävässä, valtion luottamustoimessa, kuntalain (365/1995) 32 §:ssä tarkoitettuna kunnallisena luottamushenkilönä tai työntekijäin eläkelain 1 b §:ssä tarkoitettussa luottamustoimessa. Luopumistukea ei kuitenkaan suoriteta luopujalle ennen kuin edellä tarkoitettu luottamustoimi on päättynyt tai hänen ansionsa luottamustoimessa tehdystä työstä yhdessä muista ansiotöistä saatujen ansioiden kanssa voidaan arvioida jäävän 2 momentissa säädettyä määrää pienemmäksi. (Uusi 3 mom.)

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, luopuja voi kuitenkin tehdä kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) 5 §:ssä tarkoitettuja metsien hoitoa ja käyttöä edistäviä töitä. (Uusi 4 mom.)

10 §

(2 mom. kuten HE)

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat määräykset 1 ja 3 momentissa tarkoitetuista edellytyksistä.

13, 14 ja 19 §
(Kuten HE)

22 §

Luopumistukea suoritetaan viimeisestä 15 §:ssä tarkoitettusta luopumisajankohdasta, ei kuitenkaan ennen kuin

1) luopuja on täyttänyt 5 §:n 1 momentissa säädetyn ikäedellytyksen, (Uusi)

(6 kohta kuten HE)

7) lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa luopuja on lopettanut tai vähentänyt työskentelynsä luottamustoimissa siten, että hänen ansionsa näistä luottamustoimista yhdessä muista ansiotöistä saatujen ansioiden kanssa voidaan arvioida jäävän 7 §:n 2 momentissa säädettyä määrää pienemmäksi. (Uusi 7 kohta)

28 ja 29 §
(Kuten HE)

30 a §

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat määräykset niistä 1 momentissa tarkoitetuista muutoksista, joista luopumistuen saajalla on ilmoitusvelvollisuus.

34 §

(2 mom. kuten HE)

Maa- ja metsätalousministeriö tekee Euroopan yhteisön varojen käytöstä eläkelaitoksen ja tarvittaessa Ahvenanmaan maakuntahallituksen kanssa (poist.) yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1258/1999 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun sopimuksen, jossa määritellään eläkelaitoksen ja Ahvenanmaan maakuntahallituksen maksajaviraston sijasta hoitamat tehtävät siten kuin niistä laissa, mainitussa neuvoston asetuksessa sekä valtioneuvoston asetuksessa säädetään. Sopimukseen voidaan ottaa myös määräykset eläkelaitokselle ja Ahvenanmaan maakuntahallitukselle laissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden ja muiden velvoitteiden toteuttamiseksi tarpeellisista teknisluonteisista seikoista, kuten menojen oikeellisuuden todentamisesta, maksajaviraston menoilmoitusten ja muiden selvitysten laatimiseksi tarpeellisten tietojen toimittamisesta sekä niitä koskevista määräajoista.

Sopimukseen sisällytettävistä tehtävistä ja niiden määräajoista voidaan antaa tarkemmat määräykset valtioneuvoston asetuksella.

Tämän lain 19 §:n 4 momentti ja 34 §:n 2—4 momentti tulevat voimaan päivänä kuuta 200 . Muilta osin laki tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana. Jos Euroopan yhteisö ei hyväksy tähän lakiin sisältyvää tukijärjestelmää sellaisenaan, laki voidaan panna voimaan valtioneuvoston asetuksella siltä osin, kuin tuen ehdot hyväksytään.

Tällä lailla kumotaan maatalousyrittäjien luopumistuesta 31 päivänä joulukuuta 1994 annettun asetuksen (1583/1994) 14 ja 24 §, sellaisena kuin niistä on 24 § asetuksessa 369/2000. (Poist.) Mainitun asetuksen säännöksiä sovelletaan kuitenkin ennen 1 päivää tammikuuta 2003 tapahtuneisiin maatalouden harjoittamisesta luopumisiin sellaisina kuin ne olivat tämän lain tullessa voimaan.

Tätä lakia sovelletaan, jos luopuminen maatalouden harjoittamisesta tapahtuu aikaisintaan 1 päivänä tammikuuta 2003 ja viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2006. Lain 10 §:n 2 (poist.) momenttia, 13 §:n 2 momenttia sekä 14 §:n 3 momenttia sovelletaan kuitenkin vain, jos luo-

puminen tapahtuu aikaisintaan 1 päivänä tammikuuta 2004 ja viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2006.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä sovelletaan luopumisiin, jotka tapahtuvat ennen tämän lain voimaantuloa. Tämän lain 34 §:n 3 ja 4 momenttia sovelletaan kuitenkin maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuihin luopumisiin. (Uusi 4 mom.)

Tämän lain 7 §:n 4 momenttia sovelletaan luopumisiin, jotka ovat tapahtuneet vuonna 2000 tai sen jälkeen. (Uusi 5 mom.)

Sen estämättä, mitä voimaantulosäännöksen 3 momentissa säädetään, tämän lain 19 §:n 4 momenttia sovelletaan, jos luopuminen maatalouden harjoittamisesta on tapahtunut ennen vuotta 2003, edellyttäen, että luopumistukea maksetaan tämän lain tullessa voimaan tai ryhtytään maksamaan tämän lain tultua voimaan. Lapsikorotusta maksetaan kuitenkin aikaisintaan 1 päivästä tammikuuta 2002 siten, että mainitun päivän ja 19 §:n 4 momentin voimaantulon väliseltä ajalta lapsikorotus maksetaan 19 §:n 4 momentin tultua voimaan (Uusi 6 mom.)

Tämän lain 29 §:n 2 momenttia sovelletaan, jos siinä tarkoitettu sukupolvenvaihdos tapahtuu tämän lain tultua voimaan ja luovutus lisämaaksi on tapahtunut 1 päivänä tammikuuta 2000 tai sen jälkeen. (HE:n 4 mom.)

(5 mom. poist.)

Sen estämättä, mitä 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään luopujan ikärajasta, luopumis-

tuen saamisen edellytyksenä on vuonna 1947 ja sitä ennen syntyneellä luopujalla, että hän on maatalouden harjoittamisesta luopumisen tapahtuessa täyttänyt 55 mutta ei 65 vuotta. Jos luopijat ovat aviopuolisoita ja luopumisen tapahtuessa vanhempi puolisoista täyttää tässä momentissa säädetyt edellytykset ja on muutoin luopumistukeen oikeutettu, nuoremmalla puolisollla on oikeus luopumistukeen, jos hän on luopumisen tapahtuessa täyttänyt 50 vuotta. (Poist.) (HE:n 6 mom.)

Jos luopujina ovat maataloutta yhtymän luukuun harjoittaneet sisarukset ja yhtymän osakkaista vanhempi täyttää 8 momentissa säädetyt edellytykset, on yhtymän nuoremmalla osakkaalla oikeus luopumistukeen, jos hän on luopumisen tapahtuessa täyttänyt 50 vuotta. Luopumistukea ei kuitenkaan suoriteta tässä momentissa ja edellä 8 momentissa tarkoitetuille luopujille ajalta ennen 55 vuoden iän täyttämistä. Sen estämättä, mitä 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään luopujan ikärajasta luopumisen tapahtuessa vuosina 2005 tai 2006, sovelletaan tämän voimaantulosäännöksen ikärajaa koskevia määräyksiä myös vuonna 1949 syntyneeseen luopujaan. Hänen kanssaan maataloutta harjoittaneeseen nuorempaan aviopuolisoosn sekä 5 §:n 4 momentissa tarkoitettuun yhtymän nuorempaan osakkaaseen sovelletaan vastaavasti tässä ja edellä 8 momentissa säädettyä määräystä 50 vuoden ikärajasta. (Uusi 9 mom.)

(7 mom. poist.)

(10 mom. kuten HE:n 8 mom.)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että eläke- ym. etuisuuksiin liittyvät ansiotulorajat sel-

vitetään niiden määrien tarkistamiseksi.

MmVM 5/2002 vp — HE 246/2001 vp

Helsingissä 29 päivänä toukokuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Timo Kalli /kesk	Jari Koskinen /kok
vpj.	Kari Rajamäki /sd	Lauri Kähkönen /sd
jäs.	Hannu Aho /kesk	Eero Lämsä /kesk
	Nils-Anders Granvik /r	Pertti Mäki-Hakola /kok
	Pertti Hemmilä /kok	Olli Nepponen /kok
	Matti Kangas /vas	Erkki Pulliainen /vihr
	Marja-Leena Kemppainen /kd	Unto Valpas /vas (osittain).
	Katri Komi /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.

VASTALAUSE

Perustelut

Maatalouden rakenteen kehittämisen on oltava keskeinen tavoite Suomessa, jotta maataloustuotannon kilpailukykyisyyttä voidaan tehostaa.

Edessä oleva unionin laajeneminen asettaa entistä kovemmat vaatimukset maataloutemme kilpailukykyisyydelle. Laajentuminen lisää maataloustuotteiden ylijäämää unionin alueella, mikä johtaa kilpailun kiristymiseen sisämarkkinoilla. Samanaikaisesti kansainväliset sopimukset rajoittavat tuettua vientiä unionin ulkopuolelle.

Suomessa ollaan yhtä mieltä siitä, että maataloutemme tulee pitää kilpailukykyisenä ja toimivana, jotta maatalous pystyy jatkossakin tarjoamaan suomalaisille kuluttajille turvallisia, laadukkaita ja vaihtoehtoisia tuotteita. Tämä edellyttää johdonmukaista ja pitkäjänteistä maatalouden rakennepolitiikkaa.

Maataloutemme keskeisin rakennepolitiikan väline on ollut ennen unionin jäsenyyttä sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmä ja unionin jäsenyyden aikana luopumistukijärjestelmä. Näin on myös tulevaisuudessa.

Sukupolvenvaihdoksia lisäämällä ja tuotannosta luopumista helpottamalla mahdollistetaan maatalousyrittäjiksi aikovien nuorten oikea-aikainen siirtyminen maatilayrityksen jatkajaksi.

Maataloutemme rakenteen tavoitteellisen kehittämisen suurin ongelma on ollut, ettei maataloilille ole ollut riittävästi tuotannon jatkajia. Luopumistukijärjestelmän ensimmäisellä soveltamisjaksolla 1995—1999 luopumistukijärjestelmän piiriin tuli vain 5 569 tilaa, vaikka odotukset olivat 3 000 tilaa vuotta kohti. Vuonna 2000 luopumistukijärjestelmän piiriin tuli 102 tilaa ja vuonna 2001 marraskuun loppuun mennessä 745 tilaa. Näistä tiloista 75 prosentilla on toteutettu sukupolvenvaihdos ja 25 prosenttia on siirtynyt lisämaaksi. Tavoitetta pienemmästä sukupolvenvaihdosten määrästä on seurannut mm. viljelijöiden keski-ikä nousu. Keski-ikä oli

vuonna 1990 44,4 vuotta ja vuonna 2000 46,1 vuotta.

Maatalous- ja maaseutupolitiikan linjauksissa on asetettu yhteiseksi tavoitteeksi suomalaisen maatalouden perheviljelmäpohjaisuus. Tämä edellyttää esimerkiksi, että maatilat voidaan hoitaa pääsääntöisesti viljelijäperheen omalla työpanoksella. Suomessa aktiivitulojen lukumäärä oli vuonna 2001 75 384 tilaa. Elintarviketiedon tutkimuksen mukaan sukupolvenvaihdoksia tulisi olla tulevaisuudessa noin 1 200 vuodessa, jolloin tilalukumäärä olisi vuonna 2008 noin 65 000 toimivaa maatilaa. Jos sukupolvenvaihdosten ja muun luopumisen määrä pysyy viime vuosina toteutuneessa tasossa, meillä on vuonna 2008 vain noin 40 000 toimivaa maatilaa. Lukumäärä merkitsee, että meillä on hyvinkin suuria tiloja, joiden koko ei vastaa asetettua perheviljelmätavoitetta. Toisaalta meillä on myös tiloja, joita hoidetaan ns. "alasajovaihteella", ja osa tiloista voi poistua aktiiviviljelyn piiristä kokonaan. Tällainen tilanne merkitsee sitä, että maatalouden rakennekehityksen ohjauksessa on epäonnistuttu pahoin ja Suomen elintarvikeomavaraisuus ei vastaa asetettuja tavoitteita.

Hallituksen esitys merkitsee voimassa olevien luopumiskärajoiden nostamista. Vaikka sukupolvenvaihdosten osalta kysymyksessä on vain yhden vuoden korotus, asia on kuitenkin käytännössä merkittävä. MTT:n tutkimuksen mukaan viljelijä luopuu tilanpidosta pääsääntöisesti nykyisillä ehdoilla heti 55-vuotiaana. Jos viljelijän päätöksenteko viivästyy, sukupolvenvaihdosten määrä kaikista luopumistapauksista vähenee nopeasti. Tutkimuksen mukaan riittävän aikaisella sukupolvenvaihdoksella on ratkaiseva merkitys perheviljelmien säilymiselle Suomessa.

Voimassa olevassa luopumistukijärjestelmässä ei ole mukana mahdollisuutta luopua tilanpidosta vuokrauksella, niin kuin se oli jaksolla 1995—1999. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan: "vuokrausvaihtoehdon poisjäänti on

vaikuttanut ennen kaikkea keskikokoista pienemmillä karjatiloiilla ratkaisuun siten, että luopumista on lykätty ja tuotantoa jatkettu." Tämä on osaltaan heijastunut maidon maakiintiön ylituksen kasvuna.

Hallituksen esityksessä esitetään vuokrausvaihtoehtoa, mutta vasta 60 vuotta täyttäneille viljelijöille. Kuitenkin vuokrausvaihtoehdon puuttuminen nykyisestä laista on aiheuttanut eniten arvostelua. Rakennkehityksen kannalta olisi parempi, että jatkavat tilat voisivat vuokrata luopujilta peltoa mahdollisimman pian.

Voimassa olevassa laissa ei myöskään ole ns. viljelemättömyyssopimusmahdollisuutta, joka oli jaksolla 1995—1996. Tämä koettiin erittäin tärkeäksi, koska se antoi ikääntyneille viljelijöille mahdollisuuden luopua tilanpidosta tilanteessa, jossa ei löytynyt jatkajaa eikä myöskään pelloille löytynyt järkevältä etäisyydeltä ostajaa tai vuokraajaa.

Hallituksen esitys maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmän jatkamiseksi vuosille 2003 ja 2004 on useine eri ikärajoineen sekava. Esitys on omiaan aiheuttamaan hakijoiden piirissä hämminkiä ja epätietoisuutta. Katsomme, että

lainsäädännön olisi oltava näiltä osin selkeää ja johdonmukaista.

Hallituksen esitys ei myöskään tue niitä maatalouden rakennkehitystavoitteita, jotka on asetettu maatalouden strategiaprojektin johtoryhmän loppuraportissa.

Tulevassa luopumistukijärjestelmässä pitää huomioida myös ne ikääntyneet viljelijät, joiden tilanpidolle ei löydy jatkajaa eikä pelloille lisämaakäyttöä. Nämä ongelmat keskittyvät etenkin maan syrjäisimpiin osiin.

Edellä olevaan perustuen esitämme, että luopumistukilaissa vuodelle 2003—2006 tulee ottaa käyttöön samat ikärajat ja luopumisvaihtoehdot kuin jaksolla 1995—1996.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 5 § muutettuna ja että lakiehdotukseen hyväksytään lakialoitteen LA 51/2001 vp pohjalta uusi 10 a § (Vastalauseen muutosehdotus).

Vastalauseen muutosehdotus

5 §

Luopumistuen saamisen edellytyksenä on, että luopuja on luopumisen tapahtuessa täyttänyt 55 vuotta mutta ei ole täyttänyt 65 vuotta.

(1—4 kohta poist.)

(2—5 mom. kuten MmVM)

10 a § (Uusi)

Jos sopivaa 9 ja 10 §:ssä tarkoitettua luovutuksensaajaa ei löydy, luopuminen maatalouden harjoittamisesta voi tapahtua siten, että luopuja antaa sitoumuksen (sitoumus maataloustuotanto-

nosta luopumisesta ja peltomaan luopumisrajoituksesta), jonka mukaan:

1) hän ei käytä maatilan peltomaata maataloustuotantoon, mutta hoitaa peltomaata ympäristönsuojelua koskevia vaatimuksia noudattaen tai metsittää peltomaan ja

2) hän ei sinä aikana, jona joku luopumistuen saajista on alle 65-vuotias, luovuta eikä vuokraa maatilan peltomaata muulle kuin 9 §:n 1 momentissa tai 10 §:n 1 momentissa tarkoitetut ehdot täyttävälle luovutuksensaajalle, joka antaa mainituissa säännöksissä tarkoitetun sitoumuksen.

Helsingissä 29 päivänä toukokuuta 2002

Timo Kalli /kesk
Hannu Aho /kesk
Marja-Leena Kemppainen /kd

Katri Komi /kesk
Eero Lämä /kesk